

ΓΑΖΗ-ΧΑΣΑΝ

Καθ' ἑαυτοῦ τ' ὄνομά του εἶτανε Χασάν Τζεγαῖρ Μαντάλογλου. Κροκόδειλο τῆς θάλασσας τὸν λέει ὁ Τούρκος ἱστορικός Βασίφ Ἐφέντης. Μὰ ὁ κόσμος τὸν παρανόμιαζε Μουστακαλῆ ἀπ' τὰ μεγάλα μουστάκια του. Ἄλλοι εἶπανε πὼς εἶτανε Πέρσης· ἄλλοι πὼς γεννήθηκε Ρωμιός, καὶ πὼς τὸν τουρκέψανε σὲ μικρὴ ἡλικία· κι' ἄλλοι πὼς εἶτανε Ἀλτζερῖνος καὶ πὼς πιάνονταν οἱ Τούρκοι τὸ κουρσάρικο θπυ δούλευε, τὸν πούλησανε σ' ἕναν ἀγὰ τῆς Ροδοσῆς, πού τὸν χρειαζότανε νὰ τραβᾷ κουπὶ σὲ μπιαντέ του. Μὲ καιρὸ κάποιος καπετάνιος Χριστιανὸς κατάφερε καὶ τὸν πῆρε μέσα σὲ καράβι του καὶ τὸν ἔβγαλε στὴ Σμύρνη. Μὰ ἐπειδὴς δὲ μπόρεσε νάβρῃ δουλειά, πῆγε καὶ γράφτηκε σὲ στρατὸ πού σύναζε ὁ Μπέης τῆς Ἀλτζερῖου. Ἐρχόμενος στ' Ἀλτζερὶ, τὸν βάλανε μέσα στοὺς διαλεμένους πώπερνε ὁ Μπέης μαζί του ὅποτε ἔβγαινε νὰ κυνηγήσῃ λιοντάρια. Καὶ στ' ἀλήθεια, ἔδειξε μεγάλη ἀφοβία· δυὸ φορές ἀπόμεινε μοναχὸς μέσα στὴν ἔρημο, πληγωμένος καὶ σερνάμενος ἀπ' αὐτὸν ἄμμο, δίχως νερὸ καὶ δίχως θροφή, μὰ δὲ χάθηκε. Αὐτὰ κι' ἄλλα κατορθώματα κάνανε τὸν Πασᾶ νὰ τὸν συμπαθήσῃ καὶ νὰ τὸν πᾶρῃ κοντά του σὲ Παλάτι. Κι' ὅπως γίνεταί συχνά, δὲν ἄργησε ν' ἀνεβῇ σὲ πρὸ μεγάλο ἀξίωμα, ὕστερ' ἀπὸ τὸν Μπέη.

Ὡστόσο οἱ ζηλόφθονοι συμβουλατοροὶ τοῦ Σεραγιοῦ, βλέποντας τὴν προκοπὴν του, τὸν κατατρέξαν· κι' ὁ Χασάν, σὰν κατάλαβε πὼς θέλανε νὰ τὸν σκοτώσουνε, πέρασε κρυφὰ στὴ Σπάνια, κι' ἀπὸ κεῖ, στεριά, ἔφταξε στὴν Πόλιν· μὰ καὶ κεῖ, γιὰ νὰ κάνουνε τὸ χατήρι τοῦ Μπέη, τὸν πιάσανε καὶ τὸν βάλανε στὴ φυλακή. Μιά μέρα ὁ Σουλτάνος θέλησε νὰ γυρίσῃ τίς φυλακὰς αὐτοῦ, γιὰ ν' ἀκούσῃ μὲ τ' αὐτιά του τὰ παράπονα τῶν φυλακισμένων. Ὁ Χασάν τὸν ἐγνώρισε, μ' ὅλο πὺς εἶτανε κανωμένος Τεπτίλι, κι' ἔπεσε στὰ πόδια του λέγοντάς του χωρὶς νὰ δειλιάσῃ πὼς ἄδικα τὸν εἶχανε κατατρέξει στ' Ἀλτζερὶ, καὶ πὼς δὲν εἶχε ἐρῆ στὴν Πόλιν σὰ φοβιστάρης πού πασκίζει νὰ γλυτώσῃ, μὰ σὰν παλληκάρι τίμιο κι' ἀθῶο, ἐλπίζοντας νὰ πᾶρῃ τὸ δίκιο του ἀπ' τὸν πρῶτο Ἀρχηγὸ τῶν Μουσλημάνηδων· καὶ πὼς ἀντὶς αὐτό,

βρῆκε καὶ δῶ τὰ ἴδια καὶ χειρότερα, σπίζοντας μέσα στὴ φυλακὴ καὶ καρτερώντας ὥρα μὲ τὴν ὥρα τὸ θανατωμὸ του. Καὶ πὼς γιὰ τούτῃ τὴν ἀδικία θέλει ἀγκαλέσει τὸν ἴδιο τὸ Σουλτάνο σὲ μεγάλο κριτήριο τοῦ Θεοῦ, κεῖ πρὸς ὁ ἀφεντικός εἶναι ἴσος μὲ τὸ σκλάβο τοῦ κι' ὁ δικαστὴς μὲ τὸ δικαζόμενον. Ὁ Σουλτάν Μουσταφᾶς εἶτανε ἀνθρώπος πού τιμοῦσε τὴν παλληκαριά καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἀκούοντας λοιπὸν τέτοια λόγια, θάμαξε τὴν παρησία τοῦ Χασάν, καὶ βγάζοντάς τὸν ἀπ' τὴ φυλακὴ, τὸν διώρισε εὐτὺς καπετάνιο σ' ἕνα ἀπὸ τὰ καράβια του. Καὶ τόσο φχαριστημένος ἀπόμεινε ἀπ' τὴν ἀντρέα κι' ἀπ' τὴ φρονιμάδα του, πού σὲ λίγο τὸν ἀνέβασε σὲ Τρίτο Ναύαρχο τῆς Ἀρμάδας. Πρῶτος εἶτανε ὁ Χοτζαμεντίν Πασᾶς.

Κεῖνον τὸν καιρὸ ἡ Τουρκία εἶχε πόλεμο μὲ τὴ Ρουσία. Ὁ Ναύαρχος Ἀλφινστον κυνηγοῦσε τοὺς Τούρκους καὶ γύρευε νάβρῃ τρόπο νὰ τοὺς στενέψῃ γιὰ ν' ἀνοίξουνε πόλεμο. Μὰ ὁ Χοτζαμεντίν Πασᾶς εἶτανε φοβιστάρης κι' ὁλοένα γλύστραγε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ νησιά. Στὶς 30 Μαρτίου 1770 τὴ νύχτῃ, ἡ Τουρκικὴ Ἀρμάδα, βγαίνοντας ἀπ' τ' Ἀνάπλι, κυνηγήθηκε ἀπὸ τοὺς Ρούσους, κι' ἄρχισε νὰ τριγυρίζῃ δῶ καὶ κεῖ, δίχως ν' ἀποφασίσῃ νὰ δεῖξῃ στήθος. Τότες ὁ Χασάν εἶπε τοῦ καπετάν Πασᾶ πὼς εἶναι ντροπὴ νὰ κυνηγιέται ἔτσι ἀπ' τὸν ὀχτρὸ, καὶ πὼς πρέπει νὰ διαλέξῃ ἕνα μέρος γιὰ πόλεμο. Μὲ τὰ πολλὰ, ὁ Χοτζαμεντίν παραδέχτηκε νὰ μπουῖνε σὲ λιμάνι τῆς Σμύρνης καὶ νὰ καρτερήσουνε τοὺς Ρούσους. Ἐπειδὴς ὁμως χάλασε ὁ καιρὸς στὰ νερά τῆς Χίος, πότισε καὶ πῆγε κι' ἄραξε στὸν κόρφο τοῦ Τσεσμέ, λέγοντας μὲ τὸ νοῦ του πὼς δὲ θὰν ἀποκοτοῦσε ὁ ὀχτρός νὰ τὸν βαρέσῃ κεῖ μέσα. Παράταξε λοιπὸν τὰ καράβια του σὲ σκέδιο μισοφέγγαρο, δεκαπέντε γαλέρες, δύο κορβέτα, πέντε σεμπέκια κι' ἑπτὰ γαλιότες, καὶ στὶς ἄκρες, ἀπάνου σὲ δυὸ ἀμμουδερὲς ἔερες, ἔβαλε κάμποσα κανόνια.

Στὶς 4 Ἰουλίου φάνηκε ὁ Ρούσικος στόλος. Ὁ προκομμένος Καπετάν Πασᾶς, σὰν τὸν εἶδε νὰ ζυγώνει, καμώθηκε πὼς ἤθελε

4 N. 80212 Ad;

Σεφ. 10/23 Ιαν. 1947 12

νάταχτοποιήση τις μπαταρίες, κι' έτσι βγήκε στη στεριά, αφήνοντας μονάχο το Χασάν. Μά και κείνος αυτό ήθελε, γιατί έτσι εΐτανε λεύτερος νά κάνει ό,τι μπορούσε. Προχώρησε λοιπόν με δυο φρεγάδες κατά τους Ρούσους με σκοπό νά τούς τραβήξει μέσα στον κόρφο· τούς σίμωσε, κι' αφού μέτρησε τὰ καράβια τους (έννιά της γραμμής και λίγες φρεγάδες), γύρισε πίσω δίχως νά ρίξη κανονιά. Την άλλη μέρα ο Ρούσικος στόλος, έχοντας προύμο τόν άγέρα, μπήκε μέσα στον κόρφο, κοντά τις έφτά τὸ πρωί· σάν εΐδε όμως τόσα πολλά Τούρκικα άραδιασμένα γιά πόλεμο, κοντοστάθηκε. Τότες έγινε συμβούλιο, και σάν τελείωσε, ή Ρούσικη Ναυαρχίδα σήκωσε σινιάλο προστάζοντας ένα άπ' τὰ καράβια της μπροστινέλας νά πέση άπάνου στον Τούρκο. Τὸ καράβι τράβηξε μ' όλα τὰ πανιά καταπάνου στην Τούρκικη Ναυαρχίδα, μά έφαγε μιὰ φοβερή φωτιά άπ' τὰ κοντινότερα τούρκικα καράβια, τόσο πού ζαλιστήκανε και τρομάξανε νά τὸ γλυτώσουνε οί βάρκες του τραβώντας ρεμουλκo. Άλλά την ίδια ώρα ξεμπουκάρισε άλλο ένα Ρούσικο, έχοντας μέσα τὸ Σπυριδῶφ, τὸ Γρέγκ και τὸν Όρλώφ, κι' ὅρμησε σά σαΐτα, άνοιγοντας μπουρνιασμένο κανονίδι άπάνω στὰ τρία Τούρκικα πού τὸ ζώσανε άπ' τις τρεῖς μεριές. Μά και κείνα άρχινήσανε νά ξερνᾶνε μεγάλες μαρμαρένιες μπάλλες βροχή, ὡς πού μιὰ άπό δαυτες πήγε και κομματίασε τὸ τιμόνι τοῦ Ρούσικου. Έτσι άκυβέρνητο και με τὰ πανιά ίσαρισμένα πήγαινε σά μεθυσμένο ὄρτσα μπόρτα, ζυγώνοντας ὀλοένα την Τούρκικη Ναυαρχίδα, κι' άδειάζοντας καταπάνω της όλα τὰ κανόνια τοῦ. Ό Χασάν, βλέποντας πῶς θά πέση άπάνω του κείνο τὸ βουνό και θά τὸν βουλιάξει, ὀρτσάρισε γλήγορα, και καθατζάροντας την πρύμη τοῦ Ρούσικου, τὸ διπλάρωσε άπό σοβράνο κι' έκανε ρεσάλτο, ρίχνοντας στὰ εάρτια του τούς γάντζους. Οί Τούρκοι χυμήξανε στην κουβέρτα με τρομπόνια και με μαχαίρια γυμνωμένα. Άπ' την άλλη μεριά οί Ρούσοι σφεντονίζανε στὸ Τούρκικο μπουρλότα και στουπιά, ἐνῶ κάτ' άπό την καρένα του εΐχανε κατέβει καμιάν εἰκοσαριά βουτηχτάδες μαλτζέζοι πασκίζοντας νά τρυπήσουνε την Τούρκικη Ναυαρχίδα.

Όστόσο, κανένα άπ' τ' άλλα Τούρκικα δέν ξεμάκρυνε άπ' τὸν τόπο του, κι' αυτό άπόλπικε τούς Ρούσους, γιατί σκοπός τους εΐτανε νά χαλάσουνε οί Τούρκοι την πατάτσή τους τρέχοντας νά δώσουνε βοήθεια στη Ναυαρχίδα, κι' έτσι τὰ Ρούσικα νά πέσουνε ανάμεσά τους. Στὸ μεταξύ ή αματοχυσία κόρωνε, και πέρασε μάλιστα και στὸ Τούρκικο καράβι. Γιατί βλέποντας οί Ρούσοι πῶς δέ γίνεται τρόπος νά διώξουνε τούς Τούρκους άπ' τὸ δικό τους, χυθήκανε κι' αυτοί άπάνου στὸ Τούρκικο, και μέσα στον καπνὸ και στην άνακατω-

σούρα σφαζόντανε Ρούσοι με Ρούσους και Τούρκοι με Τούρκους. Κάθε τόσο άρπαχνε φωτιά τότε μέσα στὸνα καράβι, τότε μέσα στ' άλλο· μά κι' άπ' τις δυο μεριές βάζανε τὰ δυνατά νά τη σβύσουνε, και ξαναρχίζανε τὸ πετσόκομμα, προκρίνοντας τη σφαγή άπ' τη φωτιά. Ό Χασάν, ματοχωμένος ίσαμε την κορφή, πήδαγε άπ' τὸνα καράβι στ' άλλο, θηρίο άνήμερο, γεμάτο άκατέλυτη άντρεία. Άπάνου σ' αυτά, ὁ "Ελφινστον έστειλε τρεῖς μεγάλες σκαμπαβίες φορτωμένες στρατό. Η μιὰ βούλιαξε στὸ δρόμο, οί άλλες δυο σιμώσανε στὸ Ρούσικο καράβι και ρίξανε άπάνου στην κουβέρτα ξεκούραστους άντρες, κι' έτσι οί Ρούσοι πήρανε κουράγιο, και με τὰ πολλά μπορέσανε νά τὸ ξεκολλήσουνε άπ' τὸ Τούρκικο και νά τὸ ρεμουλκάρουνε κατὰ τὸ μέρος τους. Όστόσο μέσα στὸ Ρούσικο εΐχανε άπομείνει κάμποσοι Τούρκοι πολεμώντας ὀλοένα, και δυο βάρκες πάλε Τούρκικες γιομάτες στρατό καργάρανε κουπιὰ ξεπλώω άπ' τὸ Ρούσικο, γιά νά τὸν ρίξουνε μέσα. Τότες ὁ Χασάν, βλέποντας πῶς ξεφευγε άπ' τὰ νύχια του ή πρέζα, πέφτει στη θάλασσα και φτάνει τη μιὰ άπ' τις βάρκες. Ός νά παίξει τὸ μάτι, βγάζει τὰ βρεμένα ρούχα του κι' ὀλόγυμνος, με τὸ σπαθι στὸ στόμα και με δυο πιστόλες κρεμασμένες στὸ λαιμό του, πηδᾷ μέσα στη Ρούσικη ναυαρχίδα οὐρλιάζοντας φοβερὰ. Η θωριά του έδωσε κουράγιο στους Τούρκους κ' ή σφαγή ξαναφούντωσε. Τὸ καράβι μιὰ άπ' τὰ πανιά και μιὰ άπ' τὰ ρέματα ξεπέφτε ὀλοένα κατὰ την άκρογιαλιά, ὡς πού πήγε και ξανάπεσε άπάνου στην Τούρκικη ναυαρχίδα. Τότες ὁ Γρέγκ, βλέποντας πιά πῶς τὸ καράβι του εΐναι χτήμα τῶν Τούρκων, άνέβηκε στίς σκαλιέρες, κι' άφοῦ έβαλε πρώτα φωτιά στὰ πανιά, ρίχτηκε μέσα σὲ μιάν άπ' τις Ρούσικες σκαμπαβίες μαζί με τὸν Σπυριδῶφ και μ' άλλους αξιωματικούς. Οί Ρούσοι στρατιῶτες, μονάχοι τους, δίχως διοίκηση, δέν τσακίσανε, παρά πολεμούσανε ὅπως και πρίν με μεγάλη άπελπισία, ἐνῶ οί Τούρκοι, σάν εΐδανε τη φωτιά, πέσανε στίς βάρκες τους και φύγανε άφίνοντας τούς άρχηγούς τους μέσ' στὸ καμίνι.

Ό Χασάν, σάν εΐδε πῶς άπόμεινε μοναχὸς άπάνου στὸ Ρούσικο καράβι με πέντε λαβωματιές στὸ κορμί, ξανάπεσε στη θάλασσα. Τότες ένας Ρωμιός, άπό κεινούς πού δουλεύανε μέσα στὰ Ρούσικα, τὸν γνώρισε κι' έπεσε μέσα στὸ νερὸ άπό πίσω του με σκοπὸ νά τὸν σκοτώσει. Μά επειδής βούτηξε άπό ψηλά, ζαλιστήκανε, και δέν πέτυχε τὸν Χασάν, παρά πιάστηκε μ' έναν άλλον Τούρκο και τραβηχτήκανε συναμεταξύ τους. Μά κι' ὁ άντρειωμένος Χασάν δέ θά γλύτωνε άπό τὸ πνίξιμο, ὅπως εΐτανε ξεθεωμένος, άν ίσως και δέ βρισκότανε ένας σκλάβος Άλτζερίνος νά τὸν βάλη άπάνου σ' ένα ξύλο πῶπλεχε κατὰ

τύχη και νά τόν βγάλη στην ξεριά.

Δέν πέρασε πολλή ώρα και τὰ δυο καράβια τιναχτήκανε στὸν ἀγέρα, ἐπειδὴς ἡ φωτιά εἶχε πέσει μέσ' τοὺς μπαρουτιανέδες. Τότες κι' ὁ Ρούσικος στόλος ξεμάκρυνε κι' ἐπίασε τὸ πέλαγο. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Καπετάν Πασὰς βόλεψε τὶς μπαταρίες του καὶ κάθε ζημιὰ ποῦχε πάθει, μ' ὄλο πού ὁ Χασάν τοῦ παράστησε πὼς μέσα σὲ κείνο τὸ θολάμι δέν εἶτανε σίγουρος. Μάλιστα πρόσταξε νά μὴ σαλέψη μὴδὲ φελούκα ἀπ' τὸν τόπο της, κι' ἔστειλε γυρεύοντας βοήθεια ἀπ' τὴν Πόλη.

Τὴ νύχτα οἱ Ρούσοι σιμώσανε στὸ μπάσιμο τοῦ κόρφου, τρία καράβια τῆς γραμμῆς, μιά φρεγάδα καὶ μιά μπομπάρδα. Πρῶτο πῆγε γιὰ τὸ καράβι ποῦχε μέσα τὸν Γρέγκ, τὸ δεύτερο Ναύαρχο, καὶ στάθηκε κατ' ἀπ' τὸ βουνὸ πού βρισκότανε ἡ μπαταρία τῶν Τούρκων, ἀψηφώντας τὸ κανονίδι πῶβρεχε ἀπάνω του κι' ἡ μπαταρία καὶ τὰ τέσσερα καράβια πού εἶτανε μπροστινέλα τῆς Τούρκικης Ἀρμάδας. Ἄνοιξε καὶ κείνο ἀπάνω τους μιά φωτιά μπουρινισμένη καὶ φοβερή, σφεντονίζοντας μπάλλες, μυσδράλια κι' ἄλλα πυροτεχνήματα λογῆς-λογῆς. Σὲ λίγο φτάσανε τ' ἄλλα δυὸ Ρούσικα καὶ πιάσανε πόλεμο, μαζί κι' ἡ μπομπάρδα μὲ τὶς τρομερὲς μπόμπες της, πού ραγίζανε τὰ βράχια τῶν βουνῶν ἀπ' τὴ βοή.

Ὅσὸσο ἀπ' τὸ Ρούσικο στόλο εἶχανε ξεκολλήσει δυὸ μπουρλῶτα κυβερνημένα ἀπὸ Ἑγγλέζους ἀξιωματικούς, καὶ στὸ μεταξὺ ζυγώσανε καὶ μῆκανε μέσα στὸ λιμάνι. Τὸνα πῆρε φωτιά καὶ κήκε ἀδικα, ἐπειδὴς βιάστηκε, τ' ἄλλο ὅμως πέτυχε, γιατί μπόρεσε καὶ χώθηκε μέσα στὴν καρδιά τοῦ Τούρκικου στόλου καὶ κόλλησε ἀπάνου σ' ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ μεγάλα καράβια. Ὡς νά παίξει τὸ μάτι, φούντωσε ἡ φωτιά, κι' οἱ φλόγες ζώσανε τὸ Τούρκικο. Μὰ σὲ λίγο ἀρπάξανε καὶ τ' ἄλλα τρία πού φράζανε τὸ λιμάνι. Τὰ Ρούσικα πισοδρομήσανε γιὰ νά μὴν πάθουνε καμμιὰ ζημιὰ ἀπ' τὴ σπιθοβολὴ πῶβγαίνε μέσ' ἀπ' τὰ καράβια πού καϊγόντανε.

Στὸ μεταξὺ πῆρε φόκο δάκερος ὁ Τούρκικος στόλος καὶ λαμπάδισε μὲ μιὰς. Τὸ λιμάνι ἀχολογοῦσε ἀπ' τὶς φωνὲς πού βγάζανε τὰ παλαβωμένα τσοῦρμα ἀπάνου στὶς καϊγόμενες κουβέρτες καὶ μέσα στὶς βάρκες. Γιὰ καλὴ τους τύχη οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ναῦτες εἶχανε βγῆ ἀπὸ βρα-

δὺς στὴ στεριά. Ἐνα γύρο τὰ βουνὰ φεγοβολήσανε σὰ νάτανε μέρα μεσημέρι, κι' ὁ θόλος τ' οὐρανοῦ πύρωνε ἀπάνω ἀπ' τὸ πέλαγο ἴσαμε τὴ Χίο. Καὶ μαζί μὲ τὶς ἀνιστόρητες φωνὲς τῶν Τούρκων πέφτανε καὶ συχνὲς μπάλλες ἀπ' τὰ ρούσικα μέσα σὲ κείνο τὸ χωνὶ τοῦ λιμανιοῦ ποῦχε γίνεϊ πὶο φοριχτὸ κι' ἀπὸ τὸν κρατῆρα τοῦ Βεζούβιου. Γιατὶ ὅπου δέν πρόφτανε ἡ φωτιά, τοὺς κατάπινε ἡ θάλασσα, γιὰ τοὺς λιάνιζε τὸ ρούσικο μυσδράλι. Ὅμως ποιά φαντασία μπορεῖ νά πιάσῃ μιὰν ἰδέα μονάχα ἀπὸ κείνο τὸ θέαμα πῶδανε τὰ μάτια τῶν Ρούσων καὶ τῶν Τούρκων πού βρισκόντανε στὴ στεριά, σὰν πῆρχε σὲ λίγο φωτιά οἱ μπαρουτιανέδες τῶν καραβιῶν, κι' ἀρχίσανε νά τινάζονται ἕνα-ἕνα στὸν ἀγέρα μὲ μπουμπνητὰ πρὺ τινάζανε ἀπ' τὰ θεμέλια τὰ Καραμπουργά! Ὁλάκερες ραχοκοκκαλιές ἀπὸ μάρμακα ἀκατέλυτα σφεντονίζοντανε στὸ διάστημα. Κανόνια, ἀγκουρες, σοτρόπια, ποδοστάματα, ἀλμπουρα, βάρκες, ἀντένες, βαρέλια, ἀνάκα-

τα μ' ανθρώπους, με βώδια κι' άλλα ζωντανά, αρμενίζανε ψηλά κι' ύστερα πέφτανε στο νερό σφυρίζοντας φοβερά. Άναμμένα κουρέλια από τ' αρμεναίων των καραβιών κλωθογυρίζανε μέσα στα σύννεφα, κι' ο άγέρας τ'α σκόρπαγε στα τετραπέρατα του πελάγου. Είτανε μεσάνυχτα π' άνοιξε τούτη ή κόλαση, και δέ σφάληξε αν δέν κατάπινε ούλα τ'α καράβια του Καπετάν - Πασά κι' ούλο τ'ο τουρκομάνι του. Βγήκε ο ήλιος και πέρασε ακόμα μίαν ώρα ως νά πάρη τέλος ο ξεπατωμός της Άρμάδας. Καήκανε δεκαπέντε μεγάλα καράβια από έβδομήντα πέντε ως εκατό κανονιών τ'ο καθένα, έννιά από δεκαπέντε ως τριάντα κανονιών, και κάμποσες γολέτες και μπουρλότα. Ένα μονάχο των έξήντα κανονιών και πέντε γολέτες γλυτώσανε απ' τή φωτιά, μά πιστήκανε απ' τους Ρούσους.

Ύστερ' από τούτη την καταστροφή, ο Σουλτάνος καθαίρεσε από Ναύαρχο τόν Χοτζαμεντίν Πασά και διώρισε τόν Τζαφέρ Πασά, αφήνοντας στή μπάντα τόν Χασάν. Μάλιστα κι' ή ζωή του δέν ήταν σίγουρη, γιατί τ'α στόματα των όχτρων του τόν παραστήσανε στο Σουλτάνο για φταιξάρχη. Για τούτο και κείνος γύρεψε νά δικαιωθεί με κανένα φανερό κατόρθωμα. Και τ'ω δυνάε, μισογιατρεμένος απ' τις λαβωματιές του, πήγε στο Τσανακαλέ και μάζωξε τέσσερις χιλιάδες καχιμάνηδες, ο καθένας άρματωμένος μ' ένα πιστόλι και μ' ένα μαχαίρι, και πέρασε στή Λήμνο. Αυτό τ'ο κάστρο τ'ο μπλοκάριζε από τρεις μήνες ο Όρλώφ από στεριά κι' από θάλασσα, και λίγες μέρες πριν στενεύτηκε νά παραδοθή κι' είχε σηκώσει άσπρη παντιέρα στις 24 του Σεπτέμβρη. Χωρίς νά χάσει καιρό, ο Χασάν βγάζει έξω τ' άσκέρι του τή νύχτα εημερώνοντας ή 27 του μηνός και κατάφέρνει νά μπη μέσα στο κάστρο. Δίνει κουράγιο στήν πεινασμένη φρουρά, ισάφει τήν κόκκινη σημαία άντ'ς τήν άσπρη, κι' άνοιγοντας τις πόρτες πέφτει άπάνω στους Ρούσους. Οί Ρούσοι, όπως είτανε ξενιασμένοι, τ'α χάσανε και κατεβήκανε στο γιαλό κακήν κακώς. Κόψανε τις λούμενες και πιάσανε τ'ο πέλαιο με πολλή ζημιά.

Η ρόδα λοιπόν της τύχης του γύρισε κατά τις έλπίδες του. Γιατί ύστερ' απ' αυτό τ'ο κατόρθωμα ο Σουλτάνος έχτισε πιά τήν άντρεία του και τόν διώρισε Καπετάν Πασά. Κι' όσον καιρό βρισκόντανε οί Ρούσοι στα νερά της Τουρκίας, ο Χασάν κυβέρνησε τήν Άρμάδα με πολλή γνώση. Μά

και σάν έκλεισε ειρήνη, έκανε ένα σωρό νόμους για νά τελειοποιήση τόν Τούρκικο στόλο, σκάρωσε καράβια, σύνταξε ναυτολόγιο κι' έκανε σχολείο για νά σπουδάζουνε οί αξιωματικοί της θάλασσας. Τους Χριστιανούς τούς ύποστήριξε σ'α νάτανε Χριστιανός, ακόμα και τούς νησιώτες πούχανε βοηθήσει τ'ο Ρούσο. Μάλιστα, βρισκόμενος στήν Πάρο, πήρε κοντά του για δραγουμάνο τ'ο Νικόλα Μαυρογένη, και με χρόνια τόν έκανε βοεβόντα της Βλαχίας.

Αυτός είτανε τ'ο δεξι χέρι του Σουλτάνου. Καταλάγιασε τήν επανάσταση πούχανε σηκώσει οί Ρούσοι στο Μισίρι και στή Συρία, κι' από τότες τ'ο δόθηκε τ'ο επίθετο Γαζής, πού θά πη νικητής. Και πάλι ο ίδιος ξεπάτωσε τούς Άρβανίτες απ' τ'ο Μωριά, γκρεμίζοντάς τους με τέχνασμα απ' τ'ο Παλαμίδι και σφάζοντας τούς ρέστους στήν Τριπολιτά. Τότες έγινε Μέγας Βεζύρης και κυβέρνησε τ'ο κράτος ώσπου πέθανε.

Όπως είπαμε στήν αρχή, πολλοί είπανε πώς είτανε Χριστιανός, τουρκεμένος από μικρός, και πώς για τούτο ύποστήριξε τούς Χριστιανούς. Και πώς μιά μέρα έλαχε νά συναντήση ένα καίκι από τ' Άγιον Όρος, όπουχε μέσα δύο Πατέρες Άγιονορίτες πού παγαίνανε στή Μαγνησά τήν Κάρα τ' Άη Γιάννη τ'ο Προδρόμου, και τήν έπήρε στο καράβι του και τήν είχε μ' ακοίμητο καντήλι, όσο ζούσε.

Αν είτανε Τούρκος, κανένας από τ'ο γένος του δέ γεννήθηκε πού νάναι τόσο μεγαλόψυχος, τόσο δίκαιος και τόσο γνωστικός. Τιμούσε τήν παλληκαριά, όχτρευότανε τήν κατεργαριά και πάσκιζε νά μη χάνεται τ'ο δίκιο κι' ή αξιοσύνη, γιατί ήξερε απ' τ'α δικά του τ'α παθήματα πόσο πικρή είναι ή άδικία.

Είχε άπάνω του ένα σωρό μεράκια και μεγαλεία ιδιότροπα και πρωτάκουστα. Έστριβε τ'α φρύδια του, πού τάχε και κείνα δασά σάν τ'α μουστάκια του, κι' έθρεψε ένα μερωμένο λιοντάρι πού τόν ακολουθούσε σ'α σκυλι όπου πήγαινε. Μά κι' ούλα τ'α ζωντανά τ'α άγάπαγε και σπούδαζε τις συνήθειές τους, για τούτο είχε στο σαράγι του, ένα σωρό άλογα κ' έλάφια κι' όρνια πού τ'α τάγιζε με τ'ο χέρι του. Μάλιστα λένε πώς σάν πέθανε, τ'ο μπινιέκι του, μ' άλλα λόγια τ'ο άτι πού καβαλλούσε και πού τόχε περισσά χαϊδεμένο, πήγε και ψόφησε άπάνου στο μνήμα του, μη θέλοντας νά φάη με κανέναν τρόπο.

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ